

Orientering om (forslag til) fornytt læreplan i norsk

Skolebibliotekkonferansen 2019

Christian Bjerke

Mitt oppdrag (fra programmet)

- Hva er fagfornyelsen?
- Hva kan skolebiblioteket bidra med?

Mål:

- løfte frem skolebibliotekets viktige rolle i skolen
- peke på enkelte grep som er gjort i fornyelsen av norskfaget som kan ha betydning for skolebiblioteket

Bakgrunn

RETNINGSLINJER FOR
UTFORMING AV NASJONALE
OG SAMISKE LÆREPLANER
FOR FAG I LK20 OG LK20S

Til bruk for læreplangrupper som er oppnevnt av
Utdanningsdirektoratet eller Sametinget

Fastsatt av Kunnskapsdepartementet i samråd med
Sametinget 26. juni 2018, Oslo

Overordnetdel

Klarspråk

Kritisktenkning

Grunnleggendeferdigheter

Tverrfagligetemaer

Kjerneelementer

Kompetanse

Progresjon

Dybdelæring

Verdigrunnlaget

Fremtidsretting

Opplæringsloven

Metakognisjon

Elevinvolvering

Fageneskalshankes

Entreprenørskap

Samiskinnhold

NOU Norges offentlige utredninger 2015:8

Fremtidens skole

Fornyelse av fag og kompetanser

Fagfornyelsen

2013: Ludvigsenutvalget oppnevnes

2014: Ludvigsenutvalgets delutredning (NOU 2014: 7)

2015: Ludvigsenutvalgets hovedutredning (NOU 2015: 8)

Meld. St. 28 (2015–2016) Fag – Fordypning – Forståelse — En fornyelse av Kunnskapsløftet

Fornyelsen av fagplanene starter (prosess i to hoveddeler)

- 1. Kjerneelementer**
- 2. Revidere og fornye fagplanene**

Ved siden av dette: Fornyelse av generell del av læreplanen – overordnet del (fastsatt 2017).

Hvorfor fagfornyelse:

Fagene fornyes med tanke på:

- Relevans
- Dybdelæring
- Sammenheng i og mellom fag

Slankemetaforen har vært mye brukt fra politisk hold
(OBS! 2013)

Implementering

Skoleåret 2020-21

- 1.-9. trinn
- Vg1

Skoleåret 2021-22

- 10. trinn
- Vg2

Skoleåret 2022-23

- Vg3

Fagplanen i norsk

Ting som kan være interessante med tanke på skolebibliotekenes rolle

Struktur (gjelder alle fagplanene)

Om faget

- Fagets relevans og sentrale verdier
- Kjerneelementer i fag
- Tverrfaglige temaer
- Grunnleggende ferdigheter

Kompetansemål og vurdering

- Kompetansemål på hovedtrinn
- Fagspesifikk omtale av vurdering i fag etter hvert hovedtrinn

Kjerneelementene

Tekst i kontekst

Kritisk tilnærming til tekst

Muntlig kommunikasjon

Skriftlig kommunikasjon

Språket som system og mulighet

Språklig mangfold

Om faget

Tekst i kontekst

- Elevene skal lese tekster for å **oppleve, bli engasjert, undre seg, lære og få innsikt i andre menneskers tanker og livsbetingelser**. Norskfaget bygger på et **utvidet tekstbegrep**. Dette innebærer at elevene skal lese og oppleve tekster som kombinerer ulike uttrykksformer. De skal utforske og reflektere over **skjønnlitteratur og sakprosa på bokmål og nynorsk, på svensk og dansk, og i oversatte tekster fra samiske og andre språk**. Tekstene skal knyttes både til kulturhistorisk kontekst og til elevenes egen samtid.

Tverrfaglige temaer

- Folkehelse og livsmestring
- Demokrati og medborgerskap
- Bærekraftig utvikling

Hvordan kan bibliotekene bidra inn i disse temaene?

Eksempel folkehelse og livsmestring

I norsk handler det tverrfaglige temaet folkehelse og livsmestring om å utvikle elevenes evne til å uttrykke seg skriftlig og muntlig. Dette gir elevene grunnlag for å kunne gi uttrykk for egne følelser, tanker og erfaringer, noe som er viktig for å håndtere relasjoner og delta i et sosialt fellesskap. Lesing av skjønnlitteratur og sakprosa kan både bekrefte og utfordre elevenes selvilde og dermed bidra til deres identitetsutvikling og livsmestring.

Hvordan kan et bibliotek bidra her?

Kompetansemålene

Kompetansemål der bibliotek nevnes eksplisitt

2.trinn

- låne og lese bøker fra biblioteket

4.trinn

- velge bøker fra bibliotek ut fra egne interesser og leseferdigheter

7.trinn

- orientere seg i faglige kilder på bibliotek og digitalt, vurdere hvor pålitelige kildene er, og vise til kilder i egne tekster

Hvorfor ikke eksplisitt nevnt videre i opplæringen?

Etablere biblioteket som en naturlig arena for mye av arbeidet i norskfaget (og andre fag) gjennom 1.-7.trinn.

Bibliotek knyttet helt naturlig til mange kompetansemål på alle trinn

For eksempel:

10.trinn

- utforske og reflektere over hvordan tekster framstiller unges livssituasjon
- sammenligne og tolke romaner, noveller, lyrikk og andre tekster ut fra historisk kontekst og egen samtid

Nytt verb i kompetansemålene: utforske

- *utforske og samtale om språklig variasjon og mangfold i nærmiljøet* (fornyhet plan 4.trinn)
- *utforske og reflektere over hvordan skjønnlitteratur fra den realistiske og den modernistiske tradisjonen framstiller menneske, natur og samfunn* (fornyhet plan Vg3)

Å utforske handler om å oppleve og eksperimentere og kan ivareta nysgjerrighet og undring. Å utforske kan bety å sanse, søke, oppdage, observere og granske. I noen tilfeller betyr det å undersøke ulike sider av en sak gjennom åpen og kritisk drøfting. Å utforske kan også bety å teste eller prøve ut og evaluere arbeidsmetoder, produkter eller utstyr. (Udir: Retningslinjer for utforming av læreplaner i fag)

Hvorfor utforske, oppdage, finne ut av?

- inspirert av naturfag og samfunnsfag
- dybdelæring
- norskfaget som «sementert kunnskapsfag»?
- norskfagets entreprenørskap?

metodiske konsekvenser? Konsekvenser for skolebibliotekene?
Samarbeid mellom lærere og bibliotekarer?

Fagartikkelen erstatter fordypningsoppgaven

- *skrive fagartikler der eleven greier ut om og drøfter norskfaglige eller tverrfaglige tema (Vg1 Sf)*
- *skrive fagartikler der eleven gjør rede for og drøfter tekster i kontekst (Vg2Sf)*
- *Orienter seg i faglitteratur og skrive fagartikler som greier ut om og drøfter norskfaglige tema (Vg3 Sf)*

Fagartikkelen presenterer fakta og kunnskap fra kilder og eller egne undersøkelser

Den krever kritisk tilnærming til kilder og korrekte kildehenvisninger.
Konsekvenser for biblioteket?

Arbeid med litteratur – grep i læreplanutkastet

- Gi tid til lesing
  - Tid til å lese lengre tekster i sin helhet
  - Tid til å arbeide grundig med teksten

Vekt på leseopplevelse, engasjement, leseglede.
Utdrag vs hele tekster?

Arbeid med litteratur – grep i læreplanutkastet

Forsøker å bringe litteraturen inn i sammenhenger som viser elevene at den er relevant i deres liv

- *sammenligne og tolke romaner og andre tekster ut fra historisk kontekst og elevens samtid (10.årstrinn)*
- *utforske og reflektere over hvordan tekster framstiller unges livssituasjon (10.årstrinn)*

Dialog mellom kulturarven og elevens samtid

- Sammenligne gamle og nye tekster
  - *lese norrøne tekster i oversettelse og sammenligne dem med tekster fra nyere tid (Vg2 Sf)*
  - *utforske og diskutere hvordan skjønnlitteratur fra romantikken og nasjonalromantikken framstiller menneske, natur og samfunn og sammenligne med tekster fra nyere tid (Vg2 Sf)*
- Tolke teksten og se den i lys av både historisk kontekst og samtiden
  - *analysere og tolke romaner, drama, dikt og annen skjønnlitteratur på bokmål og nynorsk fra 1850 til i dag og reflektere over tekstene i lys av den kulturhistoriske konteksten og elevens egen samtid (Vg3 Sf)*

Menneske, natur og samfunn: Vgs

- *utforske og diskutere hvordan skjønnlitteratur fra romantikken og nasjonalromantikken framstiller menneske, natur og samfunn og sammenligne med tekster fra nyere tid (fornyhet plan Vg2)*
- *utforske og reflektere over hvordan skjønnlitteratur fra den realistiske og den modernistiske tradisjonen framstiller menneske, natur og samfunn (fornyhet plan Vg3)*

Er de klassiske tekstene nedprioritert?

Vg2SF

- lese norrøne tekster i oversettelse og sammenligne dem med tekster fra nyere tid
- lese og tolke tekster fra 1500 til 1850 i kulturhistorisk kontekst og drøfte hvordan de er relevante i dag
- utforske og reflektere over hvordan tekster fra romantikken og nasjonalromantikken framstiller menneske, natur og samfunn, og sammenligne med tekster fra nyere tid
- reflektere over sakprosaetekster og gjøre rede for den retoriske situasjonen de er blitt til i
- skrive fagartikler som gjør rede for og drøfter tekster i kontekst
- bruke tilbakemeldinger og kunnskap om språk, tekst og sjanger til å utvikle egne tekster
- bruke fagkunnskap og retoriske ferdigheter i norskfaglige diskusjoner og presentasjoner
- bruke fagspråk til å beskrive særtrekk ved norsk sammenlignet med svensk, dansk og norrønt
- gjøre rede for den historiske bakgrunnen for språksituasjonen i Norge i dag

Lek og bevegelse

Fra vurderingsteksten 2. årstrinn

- *Læreren skal legge til rette for elevmedvirkning og stimulere til lærelyst ved å la elevene være i bevegelse, leke, undre seg og bruke sansene sine.*

Fra vurderingsteksten 7. årstrinn

- *Læreren skal legge til rette for elevmedvirkning og stimulere til lærelyst ved at elevene får bruke kreativitet og fantasi og arbeide prosessorientert med å utvikle muntlige og skriftlige ferdigheter. Læreren skal legge til rette for at elevene utvikler kompetanse gjennom praktisk arbeid, samtaler og meningsutvekslinger og gjennom at de får arbeide med faglige oppgaver både alene og sammen med andre.*

Avrunding

- Biblioteket som støtte i lærerens litteraturundervisning og valg av litteratur
- Biblioteket som arena for utforsking?
- Tverrfaglige temaer?
- Samarbeid med lærer om utforsking, lek og bevegelse?
- Kildebruk og kritisk tilnærming
- Kritisk tilnærming til tekst. Hva kan vi stole på av kunnskap og fakta? Hvorfor stole på det vi finner på biblioteket?